مەككىدە نازىل بولغان — سۈرە مائۇن — 7 ئايەت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

أَرَءَيْتَ ٱلَّذِى يُكَذِّبُ بِٱلدِّينِ ﴿١﴾ فَذَٰلِكَ ٱلَّذِى يَدُعُّ ٱلْيَتِيمَ ﴿٢﴾ وَلَا يَحُضُّ عَلَىٰ طَعَامِ
ٱلْمِسْكِينِ ﴿٣﴾ فَوَيْلٌ لِّلْمُصَلِّينَ ﴿٤﴾ ٱلَّذِينَ هُمْ عَن صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ﴿٥﴾ ٱلَّذِينَ هُمْ يُرَآءُونَ ﴿٦﴾
وَيَمْنَعُونَ ٱلْمَاعُونَ ﴿٧﴾

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن

دىننى ئىنكار قىلغان ئادەمنى كۆردىڭمۇ؟ ﴿1﴾. ئۇ يېتىمنى دۆشكەلەيدىغان، مىسكىنگە تاماق بېرىشنى تەرغىب قىلمايدىغان ئادەمدۇر ﴿2 - 3﴾. شۇنداق ناماز ئوقۇغۇچىلارغا ۋايكى، ئۇلار نامازنى غەپلەت بىلەن ئوقۇيدۇ ﴿4 - 5﴾. نامازنى رىيا بىلەن ئوقۇيدۇ ﴿6﴾. ئۇلار قولقا بەرمەيدۇ ﴿7﴾.

قىيامەت كۈننى ئىنكار قىلغۇچىلارنىڭ سۈپەتلىرى توغرىسىدا

﴿**دىننى ئىنكار قىلغان ئادەمنى كۆردىڭمۇ؟**﴾ يەنى ئى مۇھەممەد! (قىيامەت كۈنى) قايتا تىرىلىشكە، جازا ۋە مۇكاپاتلارنىڭ بارلىقىغا تانغان ئادەمنى كۆردىڭمۇ؟

﴿**ئۇ يېتىمنى دۆشكەلەيدىغان، مىسكىنگە تاماق بېرىشنى تەرغىب قىلمايدىغان ئادەمدۇر**﴾ يەنى ئۇ يېتىمنى بوزەك قىلىدىغان، ئۇنىڭ ھەققىگە تاجاۋۇز قىلىدىغان، ئۇنىڭغا يەيدىغان بىر نەرسە بەرمەيدىغان، ئۇنىڭغا ياخشىلىق قىلمايدىغان ۋە پېقىر - مىسكىنلەرگە تاماق بېرىشنى تەۋسىيە قىلمايدىغان ئادەمدۇر. بۇ ھەقتە اللە تائالا مۇنداق دېدى: ﴿ھەرگىز ئۇنداق ئەمەس، سىلەر يېتىمنى ھۆرمەت قىلمايسىلەر. بىر - بىرىڭلارنى مىسكىنگە ئاش، نان بېرىشكە تەرغىپ قىلمايسىلەر﴾[1].

﴿**شۇنداق ناماز ئوقۇغۇچىلارغا ۋايكى، ئۇلار نامازنى غەپلەت بىلەن ئوقۇيدۇ**﴾ ئىبنى ئابباس ۋە باشقىلار: بۇ ئايەتتىن (كىشىلەرنىڭ) كۆزىگە چېلىقىدىغان يەردە ناماز ئوقۇيدىغان، خالى قالغاندا ناماز ئوقۇمايدىغان مۇناپىقلار كۆزدە تۇتۇلىدۇ، دېدى.

شۇڭا اللە تائالا مۇنداق دېدى: ﴿**شۇنداق ناماز ئوقۇغۇچىلارغا ۋايكى**﴾ يەنى ئۇلار ئەسلىدە ناماز ئوقۇشقا بۇيرۇلغان ئادەملەر بولۇپ، لېكىن ئىبنى ئابباسنىڭ قارىشىچە ئۇلار نامازنى پەقەتلا ئوقۇماي

[1] سۈرە فەجر 17 ــ 18 - ئايەتلەر.

www.munber.org

غەپلەتتە يۇرگەن ئادەملەردۇر، مەسرۇق ۋە ئەبۇزۇھانىڭ قارىشىچە ئۇلار نامازنى شەرىئەت كۆرسىتىپ بەرگەن ۋاقىتتا ئوقۇماي، ئۇنىڭ ۋاقتىنى ئۆتكۈزۈۋېتىپ كېچىكىپ ئوقۇغان ئادەملەردۇر.

ئەتا ئىبنى دىنار: ئۇلار نامازلىرىنى غەپلەتتە تۇرۇپ ئوقۇيدۇ دېمەي ﴿**ئۇلار نامازنى غەپلەت بىلەن ئوقۇيدۇ**﴾ دېگەن الله تائالاغا ھەمدۇ ـ سانالار بولسۇن، دېدى.[1]

الله تائالانىڭ: ﴿**شۇنداق ناماز ئوقۇغۇچىلارغا ۋايكى، ئۇلار نامازنى غە پلەت بىلەن ئوقۇيدۇ**﴾ ئايەتتىكى غەپلەتتىن نامازنى داۋاملىق ياكى كۆپىنچە ھالەتتە ئۆز ۋاقتىدىن كېچىكتۈرۈپ ئوقۇپ، نامازنىڭ ئاۋۋالقى ۋاقتىدىن غەپلەتتە يۇرۇش ياكى نامازنىڭ پەرز، ۋاجىب ۋە شەرتلىرىنى تەلەپكە لايىق ئادا قىلماي، بۇ ئىشلاردا غەپلەتتە (يەنى ئىرەڭسىز ھالدا) تۇرۇش كۆزدە تۇتۇلىدۇ. بۇ ئايەتنىڭ مەزمۇنى مۇشۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. لېكىن، كىمدە مۇشۇ ئىشلارنىڭ بىرەرسى تېپىلىپ قالسا، ئۇ بۇ ئايەتتە كۆزدە تۇتۇلغان كىشىلەرنىڭ ئىچىگە كىرمەيدۇ. كىمدە مۇشۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسى تېپىلسا، ئۇ بۇ ئايەتنىڭ مەزمۇنىغا كىرىدۇ ۋە ئۇنىڭدا ئەمەلدىكى مۇناپىقلىق كۆرۈلگەن بولىدۇ. بۇ ھەقتە ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «مانا بۇ مۇناپىقنىڭ نامىزىدۇر. مانا بۇ مۇناپىقنىڭ نامىزىدۇر. مانا بۇ مۇناپىقنىڭ نامىزىدۇر. ئۇ كۈنگە قاراپ ئولتۇرىدۇ. (كۈن كىرىپ كېتىش ئۈچۈن) شەيتاننىڭ ئىككى مۈڭگۈزىنىڭ ئارىلىقىدا بولغاندا قوپۇپ الله تائالانى ناھايىتى ئازلا ياد ئەتكەن ھالدا، يەرگە تۆتنى چوقۇپ قويىدۇ».

بۇ ھەدىستە كۆزدە تۇتۇلغان ناماز ئەسىر نامىزى بولۇپ، ئۇ ئەسىر نامىزىنى ۋاقتىدا ئوقۇماي ئۇنى ناماز ئوقۇش مەكرۇھ بولىدىغان ۋاقىتقىچە كېچىكتۈرىدۇ. ئاندىن قوپۇپ نامازنى نامازدا تۇرغاندا كەمتەرلىك بىلەن ۋە الله تائالادىن قورققان ھالەتتە تۇرۇشقا بۇيرۇلغانلىقىدەك نامازنىڭ پەرزلىرىگە رىئايە قىلمايلا قارغىدەك تۆتنى چوقۇپلا ئوقۇيدۇ، دېمەكچىدۇر. شۇڭا پەيغەمبەرئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى: «الله تائالانى ناھايىتى ئازلا ياد ئەتكەن ھالدا تۆتنى چوقۇپ قويىدۇ». ئۇ كىشىنىڭ نامازنى شۇنداق ئوقۇشىدىكى سەۋەب، ئۇنىڭ نامازنى الله تائالانىڭ رازىلىقىنى كۆزلەپ ئەمەس بەلكى باشقىلارغا كۆرسىتىش ئۈچۈن ئوقۇيدىغانلىقىنىڭ ئېھتىمالى بولغانلىقى ئۈچۈندۇر. ئەگەر ئۇ نامازنى شۇنداق مەقسەد بىلەن ئوقۇغانلا بولسا، ئۇ پەقەت ناماز ئوقۇمىغان ھېسابلىنىدۇ.

الله تائالا مۇناپىقلارنىڭ نامازنى باشقىلارغا كۆرسىتىش ئۈچۈن ئوقۇيدىغانلىقى ھەققىدە مۇنداق دېدى: ﴿شۈبھىسىزكى، مۇناپىقلار الله نى ئالدىماقچى بولۇشىدۇ، الله ئۇلارنىڭ ئالدامچىلىقىغا يارىشا جازا بېرىدۇ. ئۇلار ناماز ئۈچۈن تۇرغاندا، خۇش ياقماسلىق بىلەن تۇرىدۇ (ساۋاب ئۈمىد قىلمايدۇ)، (نامازنى) كىشىلەرگە كۆرسىتىش ئۈچۈن ئوقۇيدۇ (يەنى رىياكارلىق قىلىدۇ) الله نى پەقەت ئازغىنا يادئېتىدۇ﴾[2] الله تائالا بۇ سۈرىدە مۇنداق دېدى: ﴿**نامازنى رىيا بىلەن ئوقۇيدۇ**﴾.

ئىمام ئەھمەد ئەمرى ئىبنى مەررەنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: بىز ئەبۇئۇبەيدەنىڭ قېشىدا ئولتۇراتتۇق. كىشىلەر رىيا ھەققىدە پاراڭلاشتى. ئاندىن "ئەبۇ يەزىد" دېگەن تەخەللۇسى بىلەن

---

[1] ئەگەر **الله** تەئالا: ئۇلار نامازلىرىنى غەپلەتتە تۇرۇپ ئوقۇيدۇ، دېگەن بولسا، بۇ غەپلەتتىن نامازنىڭ ئىچىدە تۇرغاندا پەيدا بولىدىغان غەپلەت كۆزدە تۇتۇلغان بولاتتى. بۇنداق بولغاندا، نۇرغۇنلىغان كىشىلەرنىڭ بۇ ئايەتنىڭ مەزمۇنىغا كىرىپ قېلىشى مۇمكىن ئىدى. چۈنكى، ئادەم نامازدا تۇرغاندا شەيتاننىڭ ھەرخىل ۋەسۋەسىلىرى بىلەن نامازدا تۇرۇپ باشقا بىر نەرسىلەرنى ئويلاپ قېلىپ، نامازدا ئازراق بولسىمۇ غەپلەتتە تۇرۇپ قېلىش تېپىلىپ قالىدۇ.

ئەگەر ﴿**ئۇلار نامازنى غەپلەت بىلەن ئوقۇيدۇ**﴾ دېگەندە، بۇغەپلەتتىن نامازغا تۇرغاندا، ئۇنىڭ ئىچىدە بولىدىغان غەپلەت ئەمەس، ئەكسىچە بىز يۇقىرىدا بايان قىلماقچى بولغان ئىشلارنىڭ بىرسى كۆزدە تۇتۇلىدۇ.

[2] سۈرە نىسا 142 ـ ئايەت.

www.munber.org

چاقىرىلىدىغان بىر كىشى قوپۇپ: مەن ئابدۇللاھ ئىبنى ئەمرىدىن پەيغەمبەرئەلەيھىسسالامنىڭ: «كىمكى قىلغان ئەمەل ـ ئىبادەتلىرىنى باشقىلارغا ئاڭلاتماقچى بولىدىكەن، الله تائالا ئۇنىڭ ئەمەل ـ ئىبادەتلىرىنى مەخلۇقاتلىرىغا ئاڭلىتىپ بېرىدۇ ۋە ئۇنى ئاددىي كۆرسىتىدۇ» دېگەنلىكىنى ئاڭلىغان ئىدىم، دېدى.

(ئەمما) بىر كىشى ئەمەل ـ ئىبادەتلەرنى الله تائالانىڭ رازىلىقى ئۈچۈنلا قىلغان، لېكىن، الله تائالا ئۇنىڭ قىلغان ئەمەللىرىنى باشقىلارغا بىلدۈرگەن بولسا، شۇنىڭ بىلەن ئۇ كىشىدە سۆيۈنۈش پەيدا بولغان بولسا، ئۇ كىشى بۇ ئايەتتە دېيىلگەن رىيا قىلغۇچىلارنىڭ قاتارىغا كىرمەيدۇ.

﴿ئۇلار قولقا بەرمەيدۇ﴾ يەنى ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ پەرۋەردىگارىغا قىلىدىغان ئەمەل ـ ئىبادەتلىرىنى ئۈز لايىقىدا ئادا قىلمايدۇ ۋە الله تائالانىڭ مەخلۇقاتلىرىغىمۇ ياخشىلىق قىلمايدۇ، ھەتتا ئەڭ ئاددىيسى ئۇلاردىن كىچىككىنە بىرەر نەرسىنى ئۆتنىگە سوراپ تۇرغان كىشىلەرگە ئۇ نەرسىنى ئۆتنىگىمۇ بەرمەيدۇ. ئۇنداق بولغان ئىكەن، ئۇلار زاكات ۋە ئۇنىڭدىن باشقا سەدىقىلەرنى بولسا ھەرگىز بەرمەيدۇ.

مەسئۇدىي سەلەمە ئىبنى كۇھەيلدىن ئەبۇئۇبەيدىنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: ئىبنى مەسئۇددىن بۇ ئايەتتىكى (ئۇلار بەرمەيدىغان نەرسىنىڭ) قانداق نەرسە ئىكەنلىكى ھەققىدە سوئال سورالدى. ئىبنى مەسئۇد: ئۇ نەرسە بولسا كىشىلەر ئۆزئارا بىر ـ بىرىگە ئۆتنە بېرىشىدىغان پالتا، قازان ۋە چېلەككە ئوخشايدىغان تۇرمۇش بۇيۇملىرىدۇر، دېدى.

(يەنى ئۇلار مۇشۇنىڭغا ئوخشىغان ئاددىي نەرسىلەرنى ئۆتنىگە سوراپ كىرگەن كىشىلەرگە ئۇ نەرسىلەرنى بەرمەيدۇ).

الله تائالاغا شۈكۈرلەر بولسۇن. شۇنىڭ بىلەن سۈرە مائۇننىڭ تەپسىرى تۈگىدى.

www.munber.org